

Druhý stupeň základní školy – pozorovací a orientační

Stanislava Kučerová

Znepokojuje mě, že naše média místo odborně vedené diskuse podporují demagogickou kampaň za udržení osmitřídních gymnázií. Jenom výběrová škola pro děti od 11 let podle nich může zabezpečit rozvoj talentů, tak důležitých pro celosvětový zápas o prosperitu.

Nikdo se neobírá okolnostmi vzniku gymnázií (reforma Exnerova-Bonitzova z r. 1849) ani jejich dalšího vývoje, když jako přípravy pro vysokoškolské studium a poté vstup do některého z nemnoha „učených povolání“ uspokojivě plnila své poslání až do 1. světové války.

Poválečná otevřená demokratická společnost 20. století, vědeckotechnický rozvoj, tempo změn, nové trendy a zvýšené nároky na člověka odhalují, že z osmitřídního gymnázia se postupně stal anachronismus. Množí se důkazy o tom, že selekce 11letých žáků je předčasná, špatná, ponechává značný potenciál nevyužitý. Do výběrových škol se nepřihlašovalo ze sociálních důvodů mnoho i vynikajících žáků. Naproti tomu přijímací zkoušky byly často jen formální, škola přijala všechny přihlášené, i když i zkoušky i další studijní výsledky prokázaly, že jejich předpoklady jsou velmi rozdílné.

Období mezi dvěma válkami je proto usilovným hledáním školské reformy včetně návrhu koncipovat pro 11–15leté žáky „pozorovací a orientační cyklus“, školu se společným vzdělávacím základem pro všechny se zřetelem na upevnění vzájemnosti a solidarity žactva a s bohatou nabídkou volitelných předmětů a zaměstnání, aby bylo možno objevovat a podněcovat rozvoj individuálních talentů a vloh. Přitom se respektuje skutečnost, že existuje nejen nadání intelektuální, ale i fyzické a motorické, manuální, technické aj. Žádná schopnost, žádný potenciální talent nemá být ztracen – a nadání se probouzí – nikoli samo od sebe – ale působením vhodných podnětů a činností většinou právě v období mezi 11 a 15 lety. Volba životní cesty se tak přesouvá z 11 let na 15 a děje se uvědoměle a zdůvodněně na základě dosažených výsledků.

Ve smyslu podobné koncepce navrhoval své „koménium“ za 1. republiky reformní pedagog V. Příhoda. Existovalo na několika místech od r. 1929. Po r. 1945 šířili mnozí školští pracovníci ideu jednotné vnitřně diferencované školy. Bohužel, po únoru 1948 se uskutečnilo jen sjednocení nižšího gymnázia a měšťanské školy, od diferenciaci se upustilo.

Systém jednotné, vnitřně diferencované školy rozvíjejí Skandinávské země, diferenciaci se týkala i francouzská reforma z r. 1947. V 60. letech jsme měli

možnost sledovat její pokrok z přeloženého spisu G. Mialareta. Argumentuje se, že opětovným spojením nižších tříd gymnázia a vyšších tříd základní školy se „poztrácejí talenty“. Opak je pravda. Při vnitřní diferenciaci je možno objevit jich více a rozmanitějších. Návrat k osmitřídnímu gymnáziu po r. 1989, iniciovaný odborně neposouzeným nápadem pana ministra, byl ve světle historických zkušeností nepochopitelný. Osmitřídní gymnázia byla anachronismem již za 1. republiky.

KUČEROVÁ, S. Druhý stupeň základní školy – pozorovací a orientační. *Pedagogická orientace* 2001, č. 2, s. 22–23. ISSN 1211-4669.

Adresa autorky: Prof. PhDr. Stanislava Kučerová, CSc., Milénova 12, 638 00 Brno